

ZDARSA, Jan. Google Street View již i v ČR (i v iPhone). *Jablíčkář.cz* [online]. Vydáno 7. října 2009 [cit. 2012-03-07]. Dostupné z: <<http://jablickar.cz/google-street-view-jiz-i-v-cr-i-v-iphone/>>.

ZICHOVÁ, Janka. Hlasujte o „České Street View tipy“! *Official Google Blog Česká Republika* [online]. Vydáno 23. června 2009 [cit. 2012-10-05]. Dostupné z: <<http://google-cz.blogspot.cz/2009/06/hlasujte-o-ceske-street-view-tipy.html>>.

Commission proposes a comprehensive reform of the data protection rule [online]. European comission : Vydáno 25. ledna 2012 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/justice/newsroom/data-protection/news/120125_en.htm>.

Česká Street View mapa se rozšíří o další zajímavá místa a města. *Tiskové centrum Google Česká republika* [online]. Vydáno 2. února 2012 [cit. 2012-10-08]. Dostupné z: <https://sites.google.com/a/pressatgoogle.com/cz/tiskove-zpravy/12.02.02.-TZ_G_StreetViewautaop%C4%9Btv%C4%8CR.doc?attredirects=0&d=1>.

Google Street View i v Praze a Brně. Virtuální procházku ulicemi ale nenafotil Google. *Technet.cz* [online]. Vydáno 21. února 2009 [cit. 2012-10-02]. Dostupné z: <http://technet.idnes.cz/google-street-view-i-v-praze-a-brne-virtualni-prochazku-ulicemi-ale-nenafotil-google-g3d-sw_internet.aspx?c=A090207_175014_sw_internet_pka>.

Mapa Street View se rozrůstá o další turistické destinace, tentokrát z České republiky. *Tiskové centrum Google Česká republika* [online]. Vydáno 19. června 2012 [cit. 2012-10-08]. Dostupné z: <https://sites.google.com/a/pressatgoogle.com/cz/tiskove-zpravy/12.06.19.%20-%20TZ_G_Street%20View%20se%20rozn%C5%AFst%C3%A1%20o%20dal%C5%A1%C3%AD%20%C4%8Desk%C3%A9%20destinace.doc?attredirects=0&d=1>.

Stránka o Street View pro media: Tiskové zprávy [online]. Změněno 19. června 2012 [cit. 2012-10-05]. Dostupné z: <<https://sites.google.com/a/pressatgoogle.com/streetviewcz/press-release-and-or-googlegram>>.

StreetSide: Dynamic Street-Level Imagery via Bing Maps [online]. Změněno 15. 10. 2012 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z: <<http://www.microsoft.com/maps/street-side.aspx>>.

Street View auta a tříkolky opět vyjždějí do českých ulic. *Tiskové centrum Google Česká republika* [online]. Vydáno 23. června 2011 [cit. 2012-10-08]. Dostupné z: <https://sites.google.com/a/pressatgoogle.com/cz/tiskove-zpravy/TZ_G_11.06.23_StreetViewzno-vuv%C4%8CR.doc?attredirects=0&d=1>.

Ostatní prameny

Boring v. Google. *IT Law Wiki* [online]. Změněno 20. listopadu 2010 [cit. 2012-12-18]. Dostupné z <http://itlaw.wikia.com/wiki/Boring_v._Google>.

Google mapy Česko : Auta, tříkolky a další [online].

Změněno 15. února 2012 [cit. 2012-03-06]. Dostupné z: <<http://maps.google.cz/intl/cs/help/maps/streetview/technology/cars-trikes.html>>.

Google mapy Česko : Ochrana soukromí [online]. Změněno 15. února 2012 [cit. 2012-03-15]. Dostupné z: <<http://maps.google.cz/intl/cs/help/maps/streetview/privacy.html>>.

Google mapy Česko : Převedení fotek na snímky Street View [online]. Změněno 15. února 2012 [cit. 2012-03-07]. Dostupné z: <<http://maps.google.cz/intl/cs/help/maps/streetview/technology/photos-into-street-view.html>>.

Google mapy Česko : Street View: Prozkoumejte svět na úrovni ulic [online]. Změněno 15. února 2012 [cit. 2012-03-07]. Dostupné z: <<http://maps.google.cz/intl/cs/help/maps/streetview/>>.

Google play : Street View v Mapách Google [online]. Změněno 7. března 2012 [cit. 2012-03-07].

Norc [online služba]. eXtreme Soft Group S.R.L., 2012 [cit. 2012-10-03]. Dostupné z: <<http://www.norc.cz/>>.

Platba za kliknutí. *Wikipedie, otevřená encyklopedie* [online]. Změněno 10. února 2012 [cit. 2012-03-07]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Platba_za_kliknut%C3%AD>.

Sněmovní tisk 374/0, důvodová zpráva k zákonu č. 101/2000, o ochraně osobních údajů a o změně některých předpisů. Dostupné z: <<http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=28130>>.

Street View : Prozkoumejte svět na úrovni ulic [online]. 2011 [cit. 2011-05-14]. Dostupné z WWW: <http://maps.google.cz/intl/cs_cz/help/maps/streetview/privacy.html>.

StreetView – virtuální prohlídka dění ve velkoměstech [online]. Změněno 8. října 2012 [cit. 2012-10-08]. Dostupné z: <<http://streetview.cz>>.

YouTube : Street View: Behind the Scenes [online]. Vydáno 9. listopadu 2009 [cit. 2012-03-07]. Dostupné z: <<http://www.youtube.com/watch?v=e5bALLcEYgc>>.

Zajímavosti z Google Street View – streetview.thos.cz [online]. Změněno 2. května 2012 [cit. 2012-10-08]. Dostupné z: <<http://streetview.thos.cz/>>.

Publikace judikatury a její adresáti

Terezie Smejkalová

Tento článek je součástí širších úvah o soudních rozhodnutích, jejich formě, struktuře a jazyku. Považujeme-li soudní rozhodnutí za druh právní komunikace a v souladu s lingvistickými i obecně hermeneutickými teoriemi stavíme na tom, že forma sama může být nositelem významu a tedy ovlivňuje obsah sdělení, pak je třeba mít za to, že i samotná forma soudních rozhodnutí představuje neopominutelnou součást sdělení a bude ovlivňovat, jak jim budou jeho adresáti rozumět. V tomto článku se zaměřím na tuto formu, konkrétně pak na kanály komunikace soudních rozhodnutí jejich

adresátům. Následující text se bude zabývat otázkou, zda a jak jsou soudní rozhodnutí přístupná svým adresátům, respektive, zda a jak jejich dostupnost předurčuje, kdo je a kdo není adresátem textů soudních rozhodnutí.

Ptáme-li se, pro koho soudci píšou svá rozhodnutí a jejich odůvodnění především, ptáme se tedy, kdo je příjemcem či adresátem těchto rozhodnutí. Budeme-li dále hovořit o „adresátech“ či „příjemcích“ soudních rozhodnutí, je třeba si nejprve ujasnit, jak budou tyto pojmy chápány. Pojem adresát budeme chápat tak, jak jej vymezují Clark a Carlson:¹ „Adresát je zřejmý cíl toho, co je řečeno. Obvykle se jedná o účastníky hovoru, ke kterým mluvčí nejpříměji a nejzřetelněji směřuje své sdělení.“ Přestože se tato definice vztahuje k mluvenému slovu, je možné ji analogicky použít i pro psané texty, a to v rozměrech jejich fyzické (publikace) a jazykové (srozumitelnost) „přímosti a zřetelnosti“. Je možné dále rozlišovat mezi adresátem a širším „publikem“ (audience) sdělení,² ať už mluveného nebo psaného, kde „publikem“ je každý kdo slyší nebo čte dané sdělení, ať už je součástí dané výměny nebo konverzace, nebo na sdělení jen náhodně narazí. Jedná se o širší pojem než je adresát: adresát musí být součástí „publika“, ale ne každý v „publiku“ patří k adresátům sdělení.³ Jsou to především adresáti sdělení kteří (pokud má být sdělení úspěšné) pak předurčují, jakou formu bude mít sdělení samotné, jakou terminologii bude obsahovat a jak bude komplexní.

Ptáme-li se po adresátech odůvodnění soudních rozhodnutí, je možné si položit, dvě verze této otázky:

1. Pro koho soudci svá rozhodnutí píšou, s ohledem na to, komu je rozhodnutí dostupné; a
2. Pro koho by svá rozhodnutí měli psát s ohledem na naplnění své role v právním systému demokratického právního státu.

Odpovědi na tyto otázky představují komplexní problém, jehož rozměry zahrnují jazykovou stránku rozhodnutí (tedy srozumitelnost rozhodnutí) a stránku faktické dostupnosti rozhodnutí. Tento článek se bude zabývat právě tímto druhým rozměrem výše uvedených otázek.

Na úvod vyjdeme z následující úvahy: Jazyk soudních rozhodnutí a jeho případná relativní nesrozumitelnost laickému účastníkovi⁴ naznačuje, že soudní rozhodnutí, respektive jejich odůvodnění, nejsou určena k tomu, aby je četli pouze účastníci (kteří, zvláště pokud nemají práv-

nické vzdělání mu nemusí dobře rozumět), ale i další subjekty, kterými mohou být další soudy, odborná právnícká veřejnost, nebo v některých případech širší laická veřejnost. Pokud bychom tedy na základě analýzy jazyka odůvodnění soudních rozhodnutí dospěli k závěru, že účastník řízení není jeho jediným adresátem, pak musí být soudní rozhodnutí komunikována – publikována – tak, aby jeho další možní adresáti k němu měli přístup. Pokud by tomu tak nebylo, došlo by k velice závažnému paradoxu: kanály a forma sdělení by neodpovídaly adresátům, kterým jsou tato sdělení, v našem případě soudní rozhodnutí, určena. Pokud tedy máme za to, že adresátem některých částí odůvodnění není primárně účastník, ale například širší právnícká veřejnost, pak musí být také takové soudní rozhodnutí právnícké veřejnosti přístupné. Je tedy možné si klást otázku, co skutečnost, že jsou (a nebo nejsou) soudních rozhodnutí publikována sděluje o tom, komu jsou vlastně adresována a jakou mají roli v daném právním systému.

V této situaci ponecháme stranou otázku doručování účastníkům, která je upravená zákonem, včetně fikcí doručení v případech, kdy účastník sám odmítá nechat si touto formou soudní rozhodnutí svého případu sdělit a zaměříme se pouze na rozměr komunikace soudních rozhodnutí jeho případným dalším adresátům: soudům a jiným státním orgánům, odborné i neobdobné veřejnosti.

Tento článek bude postupovat následujícím způsobem. Nejprve se bude zabývat některými aspekty plošné publikace všech soudních rozhodnutí a charakteru jejich skutečné dostupnosti. Následně se bude zabývat důvody proč soudní rozhodnutí publikovat a tedy určitou výpovědí, kterou publikace výstupů činnosti soudu představuje o soudnictví samotném. Na závěr se vrátí k otázce, která zazněla v úvodu, a sice, jak lze interpretovat současný stav publikace soudních rozhodnutí ve vztahu k jejich adresátům.

Publikace soudních rozhodnutí a role judikatury

Na úvod je třeba odlišit pojem „judikatury“ od „soudních rozhodnutí.“ Judikatura je v českém právním prostředí chápána vesměs jako tzv. ustálená judikatura, tedy taková soudní rozhodnutí, která ustáleně podávají stejný právní názor a svědčí tak o právním názoru přijímaném soudnictvím v daném čase.⁵ S ustálenou judikaturou spojuje český právní systém následky, které nespojuje se soudními rozhodnutími. Soudní rozhodnutí jsou primárně individuálními právními akty směřujícími k řešení konkrétních sporů. A pro naplnění této své funkce musí být komunikovány – doručeny – těm, kterých se týkají. Tento požadavek, který český právní systém obsahuje, je možné pro případ judikatury analogicky zformulovat následujícím způsobem: Pro naplnění svých funkcí musí být judikatura účelně komunikována těm, kterých se týká. Pokud tedy má mít česká judikatura jakékoli jiné funkce, než jen funkci rozhodování konkrétních sporů, pak musí být i sdělována způsobem

⁵ Podobnou definici „judikatury“ poskytuje i například HENDRYCH, D. a kol. Právníký slovník. Praha: C.H.Beck, 2000, s. 318: „souhrn soudních rozhodnutí (...) rozhodovací činnost nebo výsledky rozhodovací činnosti ve formě souhrnu nebo rozhodnutí publikovaných v oficiálních sbírkách“

¹ CLARK, Herbert H. a CARLSON, Thomas B. *Hearers and Speech Acts. Language* 1982, č. 58, s. 344 a násl.: „The addressees are the ostensible targets of what is being said. Ordinarily, they are the participants for whom the speaker has the most direct and obvious goals in designing his utterances.“ Id. s. 344. „Addressees and participants are often distinguished “through the content of what is being said.“ Id. s. 347.

² Výraz „publikum“ je zde použit jako nedokonalý překlad anglického „audience“, které vyjadřuje jak publikum v divadle, tak příjemce mluveného sdělení, či čtenáře textu. Viz STEVENSON, Drury. *To Whom is the Law Addressed. Yale Law and Policy Review*, 2005, č. 21, s. 108.

³ STEVENSON, Drury. *To Whom is the Law Addressed. Yale Law and Policy Review*, 2005, č. 21, s. 116.

⁴ Viz například SUSSKIND, Richard. *The End of Lawyers? Oxford: OUP*, 2008; MELLINKOFF, David. *The Language of the Law. Oregon: Resource Publications*, 1963; TIERSMA, Peter M. *Legal Language. Chicago and London: The University of Chicago Press*, 1999; BHATIA, V.K. *Simplification v. Easification - The Case of Legal Texts. Applied Linguistics*, 1983, č. 4, s. 42–54.

adekvátním těmto funkcím. Pokud má mít judikatura schopnost ovlivňovat další soudní rozhodování, pak musí být dostupná soudům. Pokud má mít judikatura schopnost ovlivňovat některé doktrinální otázky, jako například vymezení určitých konceptů, musí být dostupná i odborné veřejnosti. A pokud jak soudy, tak odborná veřejnost mají tuto judikaturu k dispozici, pracují s ní a dávají jí další prostor k dynamickému rozvoji práva, pak musí být dostupná i neodborné veřejnosti.

Pokud má tedy judikatura jakoukoli vnitrosoudní, či vnitroprávní hodnotu, je v kontextu právního státu a jeho základních principů nezbytně nutné, aby šanci seznámit se s ní měli i účastníci sporů. V kontextu principů předvídatelnosti soudního rozhodování, právní jistoty, i práva na přístup k soudu, soudy svými interpretacemi dotváří obsah právních norem, a to i procesních. Jak uvádí například Šavelka a Harašta,⁶ toto dotváření se stává součástí obsahu právních norem a lze tedy tvrdit, že stát má povinnost tento obsah sdělit subjektům práva. Podobně i Knapp tvrdí, že právní normou, která zavazuje, je až interpretované ustanovení právního předpisu.⁷ V linii tohoto uvažování potom není možné připustit, aby soudní rozhodnutí zůstávala nedostupná i neodborné veřejnosti.

Ona „vnitro-soudní“ hodnota dostupnosti soudních rozhodnutí je určitým obrazem normativní hodnoty judikatury.⁸ Pokud lze publikační požadavek klást na právní předpisy a činit jej jednou z podmínek jejich platnosti, pak pokud má mít judikatura nějaký vliv na další soudní rozhodování, tedy připisujeme-li judikatuře určitou normativní hodnotu, musí být dostupná. Na jednu stranu lze tedy publikaci judikatury považovat za znak její normativní hodnoty, na stranu druhou je to i její náležitost. Jak souladně tvrdí Polčák,

„[j]udikát, který je sice pravomocný, avšak není běžnými prostředky dostupný veřejnosti, totiž lze jen stěží považovat za součást argumentačně závazné judikatury a jeho vývody bez dalšího autoritativně aplikovat.⁹“

V podobném duchu i Bobek argumentuje, že co nejširší publikace soudních rozhodnutí je v zájmu soudů samotných a pro judikaturu vrcholných soudů to platí dvojnásob. Je v nejlépeším zájmu těchto soudů, aby jejich judikatura byla čtena, pokud má mít jakékoli norma-

tivní následky.¹⁰ Publikace judikatury, její rozsah, forma a skutečná dostupnost jsou velmi hmatatelným projevem komunikace výstupů soudního rozhodování. Jak uvádí Polčák, informační nástroje, zpracování a komunikace právních informací, mezi něž publikace judikatury nepochybně patří, má obrovskou sociální sílu.¹¹ A je to právě tato síla, která představuje jeden z možných prvků, které ovlivňují vnímání soudnictví zbytkem společnosti. Forma sdělování, pokud má být obsah úspěšně komunikován jeho adresátům, musí těmto adresátům odpovídat. Pokud bychom došli k závěru, že jazyk soudních rozhodnutí svědčí o tom, že účastník sporu není primárním adresátem například právních úvah uvedených v odůvodnění, pak nezveřejnění takového rozhodnutí vede k vážným otázkám, které ve svém důsledku mohou vést k oslabení legitimacy soudnictví. Nepublikovaná judikatura psaná jazykem vhodným pouze pro právně vzdělané publikum by na jedné straně tohoto extrému mohla vést k závěru, že soudce taková rozhodnutí primárně píše pouze pro soudy samotné: S účastníkem, který je nepochybně přímým adresátem práv a povinností uvedených ve výroku, již není počítáno jako s adresátem odůvodnění.

Nabízí se otázka, jaká rozhodnutí tedy publikovat? Právní úprava v současnosti předvídá pouze publikaci některých soudních rozhodnutí v oficiálních tištěných sbírkách.¹² V současné době však již díky technologickému vývoji neexistuje praktická překážka, která by bránila publikaci všech soudních rozhodnutí online. Existující překážky mají „pouze“ principiální, respektive hodnotovou rovinu.

V některých případech bývá jako argument proti publikaci všech soudních rozhodnutí uváděno přehlcení informacemi (information overload), které ve svých důsledcích může znamenat to stejné, jako nezveřejnit soudní rozhodnutí vůbec:

[p]okud je totiž poskytnuta pouze suma neutříděných dat, pak pro uživatele se může rovnat situaci, kdy by vlastně vůbec zpřístupněn[a] nebyl[a]; má sice k dispozici velké množství dat, vyhledávání v nich je ale obtížné či nemožné.¹³

S tímto argumentem se například Polčák a další autoři vyrovnávají tak, že vysvětlují, že v situaci, kdy má současná společnost k dispozici dostatečné technické prostředky, které umožňují efektivní vyhledávání v databázích soudních rozhodnutí, není tento argument na místě.¹⁴

6 ŠAVELKA, Jaromír a HARAŠTA, Jakub. „Česká republika je právní stát...“. Zatím nepublikovaný rukopis příspěvku předneseného na konferenci České právo a informační technologie.

7 KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H.Beck, 1995, s. 171.

8 Pojem normativní hodnota je pojmem používaným autorkou jako zastřešující pojem navazující na Peczenika a jeho škálu pro hodnocení míry závaznosti precedent. Viz PECZENIK, Aleksander. A. *The Binding Force of Precedent*. In MACCORMICK, Neil, SUMMERS, R. S. (eds.). *Interpreting Precedents. A Comparative Study*. Dartmouth: Aldershot, 1997, s. 461 - 479. V této citované práci editované MacCormickem a Summersem se jako pojem zastřešující jednotlivé stupně závaznosti používá na různých místech síla, hodnota nebo normativita. Vzhledem k tomu, že se tyto výrazy potom objevují i v pojmenovaných jednotlivých stupních závaznosti, používá tato práce jako zastřešující pojem normativní hodnota. Viz SMEJKALOVÁ, Terezie. *K otázce normativity judikatury v České republice*. In *Dny práva - 2008 - Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 1302-1311.

9 POLČÁK, Radim. *Internet a proměny práva*. Praha: Auditorium, 2012, s. 234.

10 BOBEK, Michal. Úvahy o uveřejňování soudních rozhodnutí. In *Právní rozhledy*, roč. 2010, č. 11, s. 399.

11 POLČÁK, Radim. *Op.cit.*, s. 226.

12 Viz například § 59 zákona č. 182/1993 Sb., o ústavním soudu nebo § 22 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní ve znění pozdějších předpisů.

13 BOBEK, Michal. *Op.cit.*, s. 399. Podobně i ŠAVELKA, Jaromír. *Jak zlepšit zpřístupňování judikatury*. Vydáno 11. Dubna 2012. [cit. 1. 10. 2012] Dostupné z: <<http://jinepravo.blogspot.cz>>.

14 POLČÁK, Radim. *Op.cit.*, s. 223 - 244. Podobně i již citovaný článek Michala Bobka, nebo KOSAŘ, David. *Publikace rozhodnutí nižších soudů aneb Ústavní soud zrušil část zákona o svobodném přístupu k informacím II*. Vydáno 10. Dubna 2010. [cit. 1.10.2012]. Dostupné z <www.jinepravo.blogspot.com>. Problematiky přehlcení informacemi se zabývá i Lukáš Králík ve své disertační práci *Judikatura a její publikace*. Viz KRÁLÍK, Lukáš. *Judikatura*

Podobný argument by navíc bylo možné použít ve vztahu k právním předpisům a jejich dostupnosti: Suma českých právních předpisů v současné době představuje kolikrát i nepřehlednou masu textů, která komunikuje platné a obecně závazné právo, u kterého stále platí princip „neznalost zákona neomlouvá“. Právní řád tedy předpokládá u svých subjektů znalost práva. Publikace ve Sbírce zákonů je jednou z podmínek platnosti daného právního předpisu. O efektivní dostupnosti práva obsaženého v takto publikované formě lze ovšem pochybovat a v tomto případě je popis situace jako přehlčení informacemi na místě. V současné době (na rozdíl od databází soudních rozhodnutí, alespoň vyšších soudů, ve kterých se dá více či méně efektivně vyhledávat) neexistuje podobná, státními institucemi poskytovaná a především veřejně dostupná databáze právních předpisů. Pokud tedy nějaká skupina právních informací trpí právě tímto nedostatkem, pak jsou to spíše než judikatura právní předpisy, které pro jejich uživatele představují problém zahlcení informacemi, ve kterých nelze efektivně vyhledávat. A tuto situaci je třeba v současnosti v právním státě považovat za narušení právní jistoty.

Rozvoj internetu a vyhledávačů, jako například Google, postupně mění způsob, jakým lidé hledají informace.¹⁵ Kontaktovat danou instituci a informaci si od ní vyžádat již zdaleka není činem první volby (přestože alespoň ve vztahu k veřejným institucím český právní systém obsahuje výslovnou úpravu svobodného přístupu k informacím¹⁶): naučili jsme se nejprve oslovit s naší otázkou internet a zjistit, jaké informace jsou již k dispozici.¹⁷ Je ovšem typické pro online chování při vyhledávání informací, že lidé obvykle nehledají stránku instituce, aby poté na ní dále hledali danou informaci, ale využívají ke svému hledání vyhledávače, které je můžou, ale nemusí zavést na stránku instituce, která by v daném případě byla poskytovatelem nebo původcem dané informace. Navíc má vyhledávání stále více tendenci nabývat vedle klíčových slov formu otázky či fráze. Mění-li se s novými nosiči informací i forma jejich hledání, je třeba vzít v úvahu i možnost nutnosti změny formy (nebo alespoň stylu prezentace) informace samotné. Je důležité si uvědomit to, o čem mluví Polčák, když tvrdí, že „informační operace s judikaturou mají pro kvalitu právního systému důležitost srovnatelnou se samotným rozhodovacím procesem.“¹⁸ Samotná online publikace totiž nestačí: pokud text soudního rozhodnutí neinkorporuje některé prvky, na které jsou vyhledávající zvyklí z online prostředí, nebude taková komunikace ničím jiným, než možná symbolickým, ale jinak prázdným, gestem.

Na širší principiální rovině je tedy třeba souhlasit se Susskindem, který upozorňuje, že právo na přístup k soudu by mělo zahrnovat také přístup k možnostem,

ra a její publikace. Praha, 2012. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, s. 177 a násl.

15 See SUSSKIND, Richard. *The End of Lawyers?* Oxford: OUP, 2008, s. 69. Susskind staví na BATTELE, J. *The Search*. Portfolio, 2006.

16 Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

17 A tuto skutečnost reflektuje i již zmíněný zákon o svobodném přístupu k informacím, když instituci umožňuje odpovědět pouze odkazem na své webové stránky, které danou informaci obsahují. Viz ustanovení § 6 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

18 POLČÁK, Radim. *Op.cit.*, s. 226-227.

kteřé právo nabízí.¹⁹ Pro Fullera není nesrozumitelný či neúspěšně sdělený příkaz právem. Jsem přesvědčena, že spravedlivost soudního procesu proto zahrnuje i otázku odpovídající komunikace práva jeho subjektům. A pokud jdeme tak daleko, jako například Šavelka, a tvrdíme, že nepřístupnost judikatury de facto znamená nepřístupnost úplného obsahu právní normy,²⁰ pak je zřejmé, že takový stav představuje nebezpečí pro legitimitu nejen soudnictví, ale celého právního systému. Pro Susskinda, který spolupracoval na reformě soudnictví Velké Británie, představuje přístupnost práva (mezi které samozřejmě v kontextu common law řadí i judikaturu) jeden ze základních stavebních kamenů nejen soudnictví, ale i ideálu spravedlnosti obecně a je přesvědčen, že: „právní předpisy a judikatura (case law) by měly být snadno přístupné skrze uživatelsky příjemné a neplacené právní informační systémy.“²¹

Internet není médiem dlouhých nestrukturovaných textů, což představuje hned první problém pro prostou publikaci soudních rozhodnutí, které jsou často tvořeny právě takovým druhem textu. Běžný uživatel internetu je totiž zvyklý „klikat na hyperodkazy (...), přidávat poznámky a sdílet pasáže textů s ostatními.“²² Je tedy zřejmé, že rozvoj nových technologií nemění pouze způsob, jakým lidé vyhledávají informace, ale i způsob, jakým čtou.²³ A to není případ jen laiků, ale online chování a čtení obecně.

Problém, kterému je nutné čelit když přijde na publikaci judikatury, je nejen její prostá, fyzická přítomnost online, ale i její skutečná komunikační přístupnost,²⁴ pod kterou je možné rozumět takový charakter textu, který umožňuje efektivní přístupnost obsahu, který komunikuje. Jak již bylo zmíněno výše, v českém prostředí lze pozorovat určité kroky k této komunikační přístupnosti judikatury, nicméně současné online databáze, které provozují samy soudy, stále neobsahují některé základní funkce, které bychom od nich očekávali, jako například provázanost odkazů na jednotlivá soudní rozhodnutí, nebo v ideálním případě i na právní předpisy. Výše zmíněnou komunikační přístupností tedy můžeme chápat i jako takové přizpůsobení textu, aby odpovídal požadavkům a očekáváním spojeným s daným médiem.

Toto přizpůsobování textu rozhodnutí není pro publikaci judikatury ničím novým: soudní rozhodnutí prochází editací jak pro účely online publikace, tak pro účely publikace v oficiálních sbírkách. Nicméně je třeba rozlišovat editaci, která má za následek skutečné změny

19 SUSSKIND, Richard. *The End of Lawyers?* Oxford: OUP, 2008, s. 232.

20 Srov. ŠAVELKA, Jaromír a HARAŠTA, Jakub. „Česká republika je právní stát...“. Zatím nepublikovaný rukopis příspěvku předneseného na konferenci České právo a informační technologie.

21 SUSSKIND, Richard. *The End of Lawyers?* Oxford: OUP, 2008, s. 237.

22 TIERSMA, Peter M. *Parchment, Paper, Pixels. Law and the Technologies of Communication*. Chicago and London: The University of Chicago Press, 2010, s. 4.

23 TIERSMA, Peter M. *op.cit.*; podobně CARR, Nicholas. *Is Google Making us Stupid?* Atlantic, 2008, číslo July/August, s. 56.

24 Tento pojem (v originále communicative accessibility), podobně jako některé další pasáže jsou převzaty z jiného textu autorky. Viz SMEJKALOVÁ, Terezie. *Communication of Law and Access to Courts*. In COFOLA 2011: the Conference Proceedings. 1. Edition. Brno: Masaryk University, 2011.

v textu rozhodnutí a editaci, která pouze technicky přizpůsobí text médiu. Editace, kterou si žádá publikace online je tedy především otázkou technickou: je třeba, aby texty soudních rozhodnutí byly přehledně strukturovány (a například doplněny o nadpisy a podnadpisy), navzájem provázány tam, kde na sebe odkazují, včetně odkazů na právní předpisy nebo jiné zdroje, pokud jsou dostupné online. Problematikou databází soudních rozhodnutí dostupných online se podrobně zabývá již citovaný Polčák, a proto bude na technickou stránku věci nyní pouze odkázáno.²⁵

Nicméně v prvním výše uvedeném případě – situaci, kdy v procesu editace soudního rozhodnutí dochází ke změnám v jejich textech – nelze nesouhlasit s Polčákovým tvrzením, že takovou „editaci judikatury k jejímu zveřejnění můžeme chápat jako překročení pravomoci soudu významně degradující legitimitu výsledku, tj. publikované judikatury.“²⁶ Tato „invazivní“ editace judikatury je v současném českém právním systému především otázkou tzv. právních vět, tedy vytýkání speciálně zformulovaných vět před soudní rozhodnutí, jejichž účelem je charakterizovat dané soudní rozhodnutí pro jeho čtenáře.²⁷

Publikace soudních rozhodnutí jako naplnění základních principů právního státu

Publikace soudních rozhodnutí nepředstavuje samoúčelné gesto; důvody pro i proti jejich publikaci jsou odrazem hodnot, na kterých stojí daný právní systém. Důvody, proč publikovat soudní rozhodnutí, lze číst jako naplnění určitých hodnot, které stojí za to chránit a stejně tak důvody, proč judikaturu nepublikovat, mohou mít v některých případech své odůvodnění. Samotný fakt, že je judikatura publikována a v určité formě dostupná, lze tedy interpretovat tak, že je v daném právním systému kladen důraz na některé z těchto hodnot oproti jiným. Poměrně ucelený přehled důvodů, proč plošně a online publikovat soudní rozhodnutí obsahuje odůvodnění slovenského návrhu novely zákona č. 757/2004 Z. z. o súdech a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.²⁸ Níže uvedené důvody pochází ve svém výčtu právě z tohoto odůvodnění. Tyto důvody, respektive jejich obsah, je možné dělit na rovinu principiální a praktickou. V principiální rovině samotnou publikací soudních rozhodnutí dochází k naplnění některých principů právního státu a ke sdělení o existenci a důležitosti těchto principů. V praktické rovině publikace judikatury umožňuje reálnou práci s informacemi, které obsahuje. Samotná publikace soudních rozhodnutí, například vyvěšením na webové stránky soudu, který je vydal, je nepochybně

krokem k naplnění principu právní jistoty, předvídatelnosti soudního rozhodování, či důvěryhodnosti soudnictví. Pokud ale toto „vyvěšení“ nebude zahrnovat prostředky, jak v rozhodnutích efektivně vyhledávat a jak je vztahovat k sobě navzájem, pak jen těžko může vést k větší jednotnosti soudního rozhodování a už vůbec nepovede ke zlepšení možností výzkumu judikatury a právního vzdělávání.

Je tedy možné tvrdit, že publikace soudních rozhodnutí vede k následujícím cílům, které lze zároveň považovat za důvody, proč je jejich publikace v demokratickém právním státě žádoucí.

1. Transparentnost a veřejná kontrola výkonu státní moci. Jak uvádí Bobek, „Pokud je primárním zájmem pro uveřejňování transparentnost výkonu moci soudní a její veřejná kontrola, pak je vhodné uveřejňovat veškerou justiční „produkcí“ pocházející od soudů všech stupňů.“²⁹ Jak také velmi přesně uvádí odůvodnění k novele návrhu zákona o publikaci soudních rozhodnutí u našich slovenských sousedů:

„[v]demokratickom štáte sú zdrojom moci občania a všetky zložky verejnej moci musia byť občanom zodpovedné. Avšak sudy, na rozdiel od iných zložiek verejnej moci, trpia „demokratickým deficitom (...) Práve verejná diskusia o súdnych rozhodnutiach – a ich prípadná kritika odbornou i širokou verejnosťou – je jedinou možnosťou, ako môžu dostať sudy a sudcovia spätnú väzbu zo strany verejnosti (ktorá je vlastne „zákazníkom súdnictva“) a ako môže existovať verejná kontrola súdnej moci (...) Predpokladom verejnej kontroly nad uplatňovaním práva súdmi je znalosť konkrétnych konaní a rozhodnutí súdov a na ich základe vytváraná verejná mienka o kvalite uplatnenia práva súdmi.“³⁰

2. Zvýšení předvídatelnosti soudního rozhodování a tím i právní jistoty. Publikace judikatury představuje v první řadě informaci o tom, jak soud rozhodl ten který případ a tedy, jak rozumí (interpretuje) tomu kterému ustanovení právního předpisu. V tomto smyslu tedy nepochybně dotváří právo, i kdyby tomu mělo být pouze ad hoc, bez jakýchkoli prospektivních, normativních následků na další soudní rozhodování. V kontextu jiných právních principů, jako například toho, podle kterého nelze stejné (podobné) případy rozhodovat jinak (pokud neexistují zásadní rozpor mezi jejich faktickou podobností), je ale zřejmé, že sdělení o tom, jak soudy rozhodly v jednom případě je i sdělením o tom, jak budou v obdobných případech s největší pravděpodobností postupovat i v budoucnosti.
3. Zvýšení jednotnosti soudního rozhodování. Tento důvod je vlastně hlouběji diskutován výše: normativní hodnota judikatury není ve své podstatě vyjá-

25 POLČÁK, Radim. Op.cit. Kromě Polčáka určitý přehled a diskusi některých (i technických) rozměrů publikace judikatury online obsahuje i již citovaná disertační práce Lukáše Králíka. Viz KRÁLÍK, Lukáš. Judikatura a její publikace. Praha, 2012. Disertační práce. Univerzita Karlova, Právnická fakulta.

26 POLČÁK, Radim. Op.cit., s. 229.

27 Viz např. SMEJKALOVÁ, Terezie. Právní věta a ratio decidendi. Jurisprudence. 2012, č.5, s. 3-8.

28 Na tuto novelu upozornil v českém prostředí KOSAŘ, David. Publikace rozhodnutí nižších soudů aneb Ústavní soud zrušil část zákona o svobodném přístupu k informacím II. Vydáno 10. Dubna 2010. [cit. 1.10.2012]. Dostupné z <www.jinepravo.blogspot.com>.

29 BOBEK, M. Op. cit., s. 399.

30 Viz Otvorené právo. <http://www.otvorenepravo.sk/m/clanok/53/priporucenie-na-zverejnovanie-sudnych-rozhodnuti>.

dřením jiného principu, než toho, že přes všechnu individualitu konkrétních sporů by soudy měly o podobných věcech rozhodovat podobně. Tato praktická souvislost s principem předvídatelnosti soudního rozhodování se projevuje právě v normativní hodnotě judikatury a v ní obsažených interpretací práva. Normativní síla³¹ či argumentační závaznost³² judikatury v českém právním systému je potom praktickým projevem zákonného požadavku sjednocování judikatury.

4. Zvýšení důvěryhodnosti soudnictví. Pokud publikace soudních rozhodnutí představuje krok k transparentnímu soudnímu rozhodování a transparentní soudní rozhodování je jednou z hodnot, kterou daný právní systém uznává a ke které by soudnictví mělo směřovat, pak představuje krok k tomu, aby soudnictví působilo na subjekty práva důvěryhodně. Přes určitá omezení ve skutečné komunikační přístupnosti soudních rozhodnutí lze tvrdit, že publikují-li soudnictví své výstupy a vystavuje-li je tak kritice z venčí, prezentuje se jako instituce, která si v demokracii zaslouží důvěru. To samozřejmě neznamená, že publikace je jediným prostředkem, jak docílit důvěryhodnosti soudnictví. Navíc je možné, že pokud soudní rozhodnutí budou často nekvalitně zpracovaná nebo nesprávná, pak jejich publikace soudnictví neprospěje.
5. Zúžení možnosti zásahů do soudcovské nezávislosti. Tento důvod je relativně problematický, a to především pokud jej nahlédneme v komparativním rozměru. Uveřejňování rozhodnutí zcela určitě klade určité nároky na kvalitu rozhodnutí, a to alespoň v tom ohledu, že si na něm dá soudce více záležet, a může tedy napomoci odpovědnějšímu přístupu soudců k rozhodování a psaní soudních rozhodnutí. Například Lasser ale upozorňuje, že nutnost vysvětlovat všechny důvody a cesty, které vedly k rozhodnutí (jak je zvykem v common law) může být považována právě za zásah do soudcovské nezávislosti (což je případ francouzského právního systému).³³
6. Zlepšení možností výzkumu judikatury, právní doktríny³⁴ a právnického vzdělání. Tento důvod, proč publikovat judikaturu, respektive uveřejňovat všechna soudní rozhodnutí je dle mého názoru v současné době tím nepraktičtějším důvodem, a to snad i se širším dopadem, než přispění k jednotnosti soudního rozhodování. Právní doktrína je totiž primárním subjektem, který z efektivního zveřejňování soudních rozhodnutí profituje, protože pro ni představuje zdroj textů k analýze a vymezení

konceptů ke kritice. A naopak zveřejnění rozhodnutí a případná kritika ze strany právní teorie může představovat užitečnou zpětnou vazbu pro soudy a jejich rozhodování.

7. Zvýšení kvality soudního rozhodování. Tento důvod, přestože obsažen jako samostatný důvod v odůvodnění slovenského návrhu novely zákona o súdech, se ve skutečnosti zdá být spojením několika zde zmiňovaných důvodů: „kvalita“ soudního rozhodování je ve své podstatě výsledkem naplnění všech ostatních důvodů.

Z výše vymezených důvodů a jejich bližšího vysvětlení je zřejmé, že tyto důvody neexistují samy pro sebe, ale jsou navzájem provázány. A všechny jsou pak konkrétními projevy ideálu demokratického právního státu. V demokratickém právním státě je třeba, aby byla státní moc – a tedy i soudnictví – určitým způsobem společensky odpovědná. Plošná publikace výstupů soudního rozhodování je jedním z předpokladů dosažení tohoto ideálu.

Důraz kladený na důležitost těchto jednotlivých důvodů se u různých autorů liší. Například Bobek je přesvědčen, že hlavním účelem publikace judikatury je „vést nižší soudy při jejich rozhodovací činnosti a zprostředkovat také subjekty regulace, sjednocovat judikaturu a tím zvyšovat předvídatelnost soudního rozhodování.“³⁵ Nelze nesouhlasit s tím, že se opravdu jedná o jeden z hlavních účelů publikace judikatury a důvodů (a náležitostí) její normativní hodnoty (pokud jakou má). Pokud soudnictví svou interpretací právních předpisů interpretuje a dotváří právní normu, stává se součástí této normy a odepřením publikace soudních rozhodnutí by mohlo být chápáno jako odepření možnosti odborné i neodborné veřejnosti se s touto právní normou seznámit v její úplnosti.³⁶ Jsem přesvědčena, že mimo těchto důvodů je význam publikace judikatury pro právní teorii natolik důležitý, že jej nelze nepovažovat za jeden z jejích účelů. Právní teorie je v tomto ohledu velice úzce provázaná s právní praxí. Je totiž možné tvrdit, že judikatura ovlivňuje právní praxi (v tuto chvíli právní praxi rozumím činnost advokátů, notářů, státních orgánů, tedy právní praxi odlišnou od soudní praxe) právě prostřednictvím její reflexe, kritiky a rozvíjení právní doktrínou.

Vztah mezi výše vymezenými důvody, které vedou k publikaci soudních rozhodnutí a skutečnou realitou této publikace představuje výpověď o roli judikatury, a ve svém důsledku i o roli soudnictví.³⁷ Jestli je tedy například možné plošnou publikaci soudních rozhodnutí považovat za projev transparentního soudního rozhodování a tedy například za otevřenost soudnictví veřejné kontrole, pak nedostání tomuto požadavku může implikovat nedostatečnou otevřenost soudnictví této veřejné kontrole. Skutečnost, že jsou podnikány kroky k plošné online publikaci soudních rozhodnutí (publikace

31 V Peczenikově slova smyslu. Viz PECZENIK, Aleksander. Op.cit., s. 461 – 479.

32 HARVÁNEK, Jaromír. Teorie práva. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., s. 250.

33 LASSER, M. de S. O.-l'E. Judicial deliberations. A Comparative Analysis of Judicial Transparency and Legitimacy. Oxford: OUP, 2004 a LASSER, M. de S. O.-l'E. Anticipating Three Models of Judicial Control, Debate and Legitimacy: The European Court of Justice, the Cour de cassation and the United States Supreme Court. Jean Monnet Working Paper 1/03. New York: New York University School of Law, 2003.

34 Právní doktrína je do tohoto výtčtu dodána autorkou.

35 BOBEK, Michal. Op.cit., s. 396.

36 Srov. ŠAVELKA, Jaromír a HARAŠTA, Jakub. „Česká republika je právní stát...“. Zatím nepublikovaný rukopis příspěvku předneseného na konferenci České právo a informační technologie.

37 Bez publikace nelze vlastně vůbec hovořit o jakékoli normativní hodnotě judikatury.

rozhodnutí vrcholných soudů na jejich webových stránkách, nově i dostupnost některých rozhodnutí nižších soudů (databázi Judikatura) je tedy možné považovat za kroky k této větší otevřenosti. Podobné závěry by se daly učinit ke každému z výše vymezených důvodů. Současný stav můžeme také chápat jako výpověď o stávajícím přesvědčení soudnictví, jaká je role jeho rozhodování, a tedy jaká (jak bylo uvedeno výše) je normativní hodnota jeho judikatury, a ve svém důsledku od koho čeká, že bude soudní rozhodnutí číst a komu je adresováno.

Adresáti soudních rozhodnutí a adresáti judikatury

Adresáty práv a povinností obsažených v soudních rozhodnutích jsou nepochybně účastníci řízení, kteří mohou, ale nemusí, díky svému vzdělání patřit do skupiny „neodborné veřejnosti“. Jsou tedy nepochybně adresáty rozhodnutí soudu. Diskuse týkající se srozumitelnosti právního jazyka v poslední době vedou k pochybnostem o tom, zda jsou primárními adresáty také odůvodnění těchto rozhodnutí. Diskuse této otázky by již šla nad rámec tohoto článku. Pro tuto chvíli postačí tvrdit, že laický účastník řízení není primárním adresátem judikatury. A právě kanály sdělování této judikatury – publikace – je možné považovat za indikátory toho, komu je judikatura adresovaná.

Soudní rozhodnutí jsou publikována různými způsoby. Vedle oficiálních tištěných sbírek, ve kterých se publikují jen některá vybraná rozhodnutí, jsou rozhodnutí vrcholných soudů publikována online. Co se týče rozhodnutí nižších soudů, některá jsou dostupná v databázi Judikatura, která je v současné době stále ve zkušebním provozu.³⁸ Všechna soudní rozhodnutí jednotlivých soudů jsou potom dostupná daným soudům prostřednictvím interních databází, které v některých případech nabízejí více funkcí a více informací umožňující lepší vyhledávání.³⁹ Podle toho, komu je daná informace dostupná je možné usuzovat, komu je určena. Jsou-li soudní rozhodnutí publikována pouze v interních databázích soudů, je zřejmé, že v takovém případě soudnictví nepředpokládá, že by soudní rozhodnutí mohla být čtena někým jiným, než účastníky, kterým jsou doručována ze zákona a dalšími soudy v případě řízení o opravných prostředcích. V takovém případě by se normativní hodnota judikatury mohla pohybovat maximálně na stupni příkladné či jiné hodnoty a soudy by nemohly využívat judikaturu, resp. dřívější soudní rozhodnutí, jako argumenty při rozhodování, protože je třeba mít za to, že soud jen těžko může své rozhodnutí postavit na informaci, která není účastníku sporu jinak dostupná.

Toto tvrzení lze podepřít analogií s citací case law v systémech common law. v kontextu common law má publikace v tzv. reports (oficiálních sbírkách určených pro publikaci judikatury) vliv na to, zda je možné takové

rozhodnutí citovat v briefs (tedy ve vyjádření účastníků). Pravidla národních i federálních soudů Spojených států amerických často obsahují (či obsahovala) pravidla, která až na výjimky omezují nebo zakazují citaci nepublikovaného soudního rozhodnutí, a to i přesto, že by takové rozhodnutí bylo dostupné v některé z online databází (například v databázi Westlaw). V případech, kdy jsou aplikovatelné výjimky je pak nutné k vyjádření doložit kopii citovaného rozhodnutí.⁴⁰ Federální soudy v relativně nedávné době tato svá pravidla změnily a soudní rozhodnutí nepublikovaná v reports nadále mohou být ve vyjádřeních účastníků citována neomezeně,⁴¹ ale stále za předpokladu, že účastník doloží text citovaného rozhodnutí. Až do nedávné doby tedy reports, představovaly základní zdroj case law, a to i přes jejich paralelní dostupnost v online systémech. Pro zachování právní jistoty je třeba, aby pokud by se jedna ze stran sporu domáhala názoru vysloveného soudem v nepublikovaném soudním rozhodnutí, přiložila takové rozhodnutí ke svému vyjádření. Pouze v takovém případě je zaručeno, že i druhá strana a soud má dané rozhodnutí k dispozici. Pokud takové pravidlo platí pro vyjádření stran, v případě rozhodnutí soudu a jeho odvodnění by mělo platit dvojnásob.

V případě, že přijmeme představu, podle které je publikace judikatury nutností proto, že judikatura dotvrdí právní normy, a tedy bez zveřejnění tohoto dotvoření nemůžeme mluvit o úplné komunikaci práva, pak rozhodnutí případu soudem mj. na základě interpretace právního předpisu judikaturou, která nikdy nebyla zveřejněna, je třeba považovat za zásadní narušení právní jistoty. Zcela jistě by se tedy jednalo o situaci, která v současném chápání právního státu není přípustná.

Je tedy možné tvrdit, že argumentace nepublikovanou judikaturou není přípustná, protože vytváří jednak situaci právní nejistoty, jednak nerovnost mezi soudem, který má k dispozici určitou informaci na jejímž základě také rozhoduje, a účastníkem, který tuto informaci k dispozici nemá.

Publikace pouze některých vybraných soudních rozhodnutí v tištěných sbírkách bez další online publikace představuje určitý mezikrok. Tištěné sbírky jsou historickým krokem k otevření soudního rozhodování kritice a diskusi zbytkem právní veřejnosti. Takto zveřejněné soudní rozhodnutí je již třeba považovat za způsobilé představovat alespoň podpůrný argument, protože je publikované (přístupné) podobným způsobem jako je právní předpis publikovaný ve Sbírce zákonů. Primárním adresátem publikace soudních rozhodnutí v tištěných sbírkách je tedy právní veřejnost a cílem této publikace je poskytnout jak soudům, tak právním zástupcům

40 Viz například Published and Unpublished Cases. A Research Guide. Updated May 2010. [21.10. 2012] Dostupné z <www.scdll.org/.../guides/Published_and_Unpublished_Cases.pdf>. Povinnost přiložit nepublikované soudní rozhodnutí viz ustanovení článku 32.1 Federal Rules of Appellate Procedure Ninth Circuit Rules z 1. 7. 2012. Dostupné z <<http://www.ca9.uscourts.gov/datastore/uploads/rules/frap.pdf>>.

41 Viz výše citované ustanovení článku 32.1 „A court may not prohibit or restrict the citation of federal judicial opinions, orders, judgments, or other written dispositions that have been: (i) designated as “unpublished,” “not for publication,” “non-precedential,” “not precedent,” or the like; and (ii) issued on or after January 1, 2007.“

38 Tato databáze je dostupná na <http://www.nsoud.cz/Judikaturans_new/judikatura_vks.nsf/uvod> a obsahuje některá rozhodnutí vrcholných a krajských soudů.

39 Toto je případ mimo jiné i Nejvyššího správního soudu ČR jehož rozhraní interní databáze soudních rozhodnutí obsahuje funkce, které rozhraní pro veřejnost neobsahuje.

stran informace o tom, jak soudy rozumí některým ustanovením právních předpisů, a tedy jakým způsobem rozhodly (a zřejmě i budou rozhodovat) složitější případy. Jak uvádí například Bobek, tištěné sbírky měly svou nezastupitelnou roli⁴² a ani v současnosti je nelze úplně zavrhnout. Nicméně vzhledem ke stále důležitější roli, kterou v současnosti hrají digitální technologie v předávání informací a komunikaci vůbec, nelze publikovat soudní rozhodnutí pouze touto formou.

Tištěné sbírky předpokládají filtrování soudních rozhodnutí na ta, která budou a ta, která nebudou publikována. Toto rozhodnutí je v současné době na soudech samotných.⁴³ Jak ovšem bylo uvedeno výše, tuto činnost je možné interpretovat jako činnost nad rámec funkcí soudnictví, a to především proto, že zahrnuje rozhodování o tom, která rozhodnutí mají a která nemají mít normativní dopad. A vzhledem k české praxi formulací právních vět, která je součástí publikace v tištěných sbírkách, je tato skutečnost více než problematická. V kontextu požadavků právní jistoty a otevřenosti soudnictví veřejné kontrole tedy v současné době digitálních technologií publikace soudních rozhodnutí prostřednictvím tištěných sbírek nestačí. Technologický vývoj tak nahrává výše diskutovaným důvodům proč soudní rozhodnutí plošně zveřejňovat. Online publikace zjednodušuje práci soudům samotným i právní praxi. Publikace soudních rozhodnutí online je však navíc vzhledem k povaze internetu jako média a jeho výrazné přítomnosti v každodenním životě občanů určitým krokem k nabídnutí dané informace širší, tedy i neprávní veřejnosti. Jak již ale bylo zmíněno, soudních rozhodnutí (byť i jen vrcholných soudů) je takové množství, že bez efektivního způsobu vyhledávání představuje jejich prostá publikace takové přehlcení informacemi, které se ve svých důsledcích rovná bezmála nezveřejnění vůbec. Čím více budou tedy rozhraní databází soudních rozhodnutí uživatelsky příjemnější, rozhodnutí vzájemně propojena přes citace a hyperodkazy a databáze rozhodnutí dále propojeny s internetovými vyhledávači, tím více je pravděpodobné, že rozhodnutí budou nalezena a čtena i neodbornou veřejností.

Publikace českých soudních rozhodnutí, ať už se bude jednat o publikaci vybraných rozhodnutí v tištěných sbírkách nebo plošnou publikaci všech rozhodnutí online, je sdělením o tom, že judikaturu, přestože není formálně závazná, nelze považovat v českém právním systému za irrelevantní. Nedostatky v její efektivní dostupnosti – komunikační přístupnosti – je sice možné chápat za určitou negaci tohoto sdělení, nicméně skutečnost spíše nasvědčuje tomu, že se jedná pouze o první, více či méně úspěšné, kroky k plošné publikaci všech rozhodnutí, přístupné prostřednictvím rozhraní umožňujícího skutečně efektivní vyhledávání. A hlasy (především ze strany právní doktríny) po ní volají poměrně hlasitě.

Závěrem: Adresáti judikatury a její normativní hodnota

Publikaci judikatury je možné chápat jako sdělení o tom, že judikatura není pro daný právní systém irrelevantní, ale že se nachází na některém z vyšších stupňů Peczenikovy škály normativních hodnot. Publikace judikatury je jedním z faktorů, které stupeň této normativní hodnoty ovlivňují.⁴⁴ Dostupnost judikatury tedy na jedné straně signalizuje a konstituuje tuto normativní hodnotu a vymezuje její adresáty, zároveň ale platí, že by judikatura měla být dostupná tomu, koho má ovlivňovat.

Judikatura, která má v právním systému normativní hodnotu určitého stupně, jako je například normativní síla české judikatury,⁴⁵ zcela určitě ovlivňuje nejen právní praxi prostřednictvím interpretace právních předpisů, ale i širší veřejnost prostřednictvím soudního rozhodování. Pokud je judikatura jedním ze zdrojů soudního rozhodování, a tedy jednou z forem, v níž soudci nachází obsah práva, které aplikují, pak je třeba přijmout myšlenku publikace této judikatury takovým způsobem, aby byla přístupná i neodborné veřejnosti. A to i v tom případě, že by žádný z dalších faktorů (jazyk) nenaznačoval, že by širší neodborná veřejnost měla být jedním z adresátů soudních rozhodnutí. Judikatura sama je produktem soudního rozhodování; co je skutečně ustálenou judikaturou může ukázat pouze čas. Právě z tohoto důvodu je třeba, aby byla dostupná plošně všechna soudní rozhodnutí; jedině tak je možné určit, která judikatura je skutečně judikaturou ustálenou a která obsahuje pouze ojedinělé, výjimečné interpretace. Jako taková navíc nejen že umožňuje veřejnou kontrolu soudního rozhodování, ale právě i kontrolu toho, zda používané rozhodnutí skutečně představuje součást oné ustálené judikatury, či ne.⁴⁶

V tomto směru lze tedy souhlasit se Stevensonem, který rozlišuje mezi přímými adresáty sdělení a jeho vedlejším „publikem“.⁴⁷ Pokud má mít judikatura jakýkoli dopad mimo prosté rozhodnutí sporů subjektů práva, pak musí být i odpovídajícím způsobem publikována. Stevenson rozdíl mezi adresátem a publikem vysvětluje na příkladu, ve kterém rodiče diskutují možný trest pro dítě za jeho neposlušnost s tím, že dítě není součástí této konverzace, ale slyší, co si jeho rodiče povídají z vedlejšího pokoje. V této situaci je přímým adresátem sdělení rodič dítěte, ale sdělení je učiněno tak, aby jej slyšelo i dítě, kterého se sdělení přímo prakticky dotýká, i když není jeho přímým recipientem. Přestože jsem přesvědčena, že není vhodné vztahovat tuto analogii

44 Viz například KÜHN, Zdeněk. Nová koncepce normativity judikatury obecného soudnictví na pozadí rozhodnutí Ústavního soudu. In *Právní rozhledy*, 2001, č. 6, s. 265 – 269; KÜHN, Z., BOBEK, M., POLČÁK, R. (eds.). *Judikatura a právní argumentace*, Praha: Auditorium, 2006.

45 V českém právním prostředí dosahuje judikatura úrovně tzv. normativní síly. Viz SMEJKALOVÁ, Terezie. K otázce normativity judikatury v České republice. In *Dny práva - 2008 - Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. od s. 1302-1311.

46 Mohlo by být předmětem diskuse, zda současná praxe soudů vlastně nepředstavuje krok od normativity „ustálené judikatury“ k normativitě „aktuálního právního názoru“, a tedy ke klasickému modelu precedentu tak, jak jej zná common law.

47 STEVENSON, Drury. To Whom is the Law Addressed. *Yale Law and Policy Review*, 2005, č. 21.

42 BOBEK, Michal. Op. cit.

43 Viz například ustanovení § 80 a násl. Jednacího řádu Nejvyššího správního soudu ČR nebo ustanovení čl. 40 Jednacího řádu Nejvyššího soudu ČR.

i na právo a jeho adresáty, protože neodpovídá současnému chápání obsahu principu právního státu, Stevensonovo rozlišování na adresáty a publikem je v případě publikace judikatury na místě. Přestože nelze předpokládat, že laická veřejnost bude číst soudní rozhodnutí na každodenní bázi, měla by i přesto být zpřístupněna takovým způsobem, aby to možné bylo. A to především v případě, kdy považujeme judikaturu za dotvoření práva, které by pro zachování právní jistoty mělo být dostupné v celém svém rozsahu.

Na otázku publikace je možné nahlížet i z opačné strany. Podobně, jako je v případě jazyka soudních rozhodnutí možné spekulovat, že jazyk a jeho komplexnost či srozumitelnost předurčuje své čtenáře (a tedy implikuje adresáty zamýšlené tvůrcem textu), tlak na publikaci a online přístupnost všech soudních rozhodnutí nasvědčuje tomu, že je předpokládáno, že jednou z možných skupin adresátů soudních rozhodnutí je skutečně i neodborná veřejnost. Podobné důvody uvádí i Mikva, když rekapituluje „nové“ požadavky některých amerických států, podle kterých mají soudci vydávat psaná odůvodnění.⁴⁸

Ve svém nedávném příspěvku jdou již citovaní Šavelka a Harašta ještě dál, když tvrdí, že povinnost soudnictví zveřejňovat soudní rozhodnutí spočívá v základu na dotvářecím charakteru soudnictví ve vztahu k právním normám vydávaným legislativou: subjektu práva musí být dána možnost seznámit se s právní normou, kterou je vázán. Pokud judikatura obsahuje takovou interpretaci, která je pro pochopení normy v její celistvosti nezbytná, musí být subjektu dána možnost seznámit se i s touto judikaturou.

Není možné, aby soudy samy rozhodovaly o tom, kdo má a nemá číst jejich soudní rozhodnutí. Přestože tedy lze tvrdit, že texty, jejich srozumitelnost a dostupnost si předurčují své čtenáře, nelze nechat čistě na soudech, aby rozhodovaly, komu budou rozhodnutí přístupná. Pokud tedy skupina adresátů, které jsou soudní rozhodnutí skutečně dostupná neodpovídá skupině, které rozhodnutí mají být dostupná, je v systému chyba. Český právní systém by si tedy nejprve měl odpovědět na otázku, kdo je a kdo má být adresátem soudních rozhodnutí a proč a s ohledem na tyto adresáty by pak měla být přizpůsobena srozumitelnost a prostředky publikace soudních rozhodnutí.

Plošná a komunikačně přístupná publikace judikatury je vedle primárního účelu soudního rozhodování (tedy samotného rozhodování sporů) jedním z nejvýraznějších projevů vztahu soudnictví a zbytku společnosti. Pro odbornou i neodbornou veřejnost představuje dostupnost textů soudních rozhodnutí možnost, jak nahlédnout pod pokličku rozhodovacího procesu. Dostupnost judikatury výrazně ovlivňuje právní praxi, a to jak přímo (tam, kde právní praxe pracuje přímo s judikaturou jako takovou), tak nepřímou (tam, kde právní doktrína diskutuje a kritizuje soudní rozhodnutí, jejich obsah, formu, koncepty jí vymezené nebo interpretace v ní obsažené a prostřednictvím svých výstupů

ovlivňuje právní praxi). Vzhledem k povaze soudních rozhodnutí jako souvislých, propracovaných textů, které propojují abstraktní právní normy s konkrétní situací, je právě tento rozměr publikace – tedy umožnění tohoto dialogu mezi soudnictvím, ostatní právní praxí a právní teorií – jedním z nejdůležitějších.

Elektronické řešení sporů ověřuje teoretické hranice praxí

Tomáš Hülle

Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky učinilo z efektivního elektronického řešení sporů (ODR) jeden z významných bodů své politiky a začlenilo jej i do oficiální strategie mezinárodní konkurenceschopnosti¹. Důvodem je, že v současnosti neexistuje žádný způsob, jak by se daly řešit přeshraniční spory o malé hodnotě. Tyto spory sice nejsou jediné, kde se dá ODR využívat, ale představují v současnosti prioritu zájmu. Popsaný druh sporů totiž nemá dnes jiného řešení a státy tak v jeho případě fakticky rezignují na svou odpovědnost a neposkytují žádnou spravedlnost a hlavně efektivní způsob vynucení případných právních nároků. Jiný případ představují například systémy pro řešení doménových sporů (ICANN) nebo sporů spotřebitelských², ale ty jsou poskytovány ze strany soukromých institucí. Nikoliv tedy států³.

Iniciativy se tak chopila Komise pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL) a již poslední dva roky se pokouší její III. pracovní skupina vytvořit pravidla pro popsany způsob ODR řízení. Na jednání skupiny zastupuje v současnosti zájmy České republiky právě ministerstvo a to velice aktivně. Od jednání se dá očekávat získání obdobné pozice, jakou se podařilo získat pro Česko v podobě exkluzivní rozhodovací pravomoci nad komunitárními a generickými doménami před několika lety pro Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR a jeho platformu ADR.EU⁴. Jen pár týdnů před zahájením dalšího zasedání skupiny UNCITRAL byl připraven tento text, který shrnuje základní poznatky z prvního zasedání pracovní skupiny ministerstva, která stanovila základní vyjednávací priority Česka na příštím zasedání a doplňuje tyto základní body o srovnávací komentář ke všem z těchto vyjednávacích oblastí.

Jednání skupiny se zúčastnilo celkem 13 expertů z Česka a to jak z řad advokacie, tak i veřejné správy, rozhodčích institucí či médií. Výsledkem byla zejména

1 Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti ČR Businessinfo.cz Online zdroj [citováno dne 14.5.2012]. Dostupné ke stažení z: <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/strategie-mezinarod-konkurenceschopnosti/1001958/>

2 Myšleny jsou zejména systémy nabízeny kupříkladu Better Business Bureau, Cybersettle, Juripax či Modria. Jinými slovy se jedná o systémy pro řešení spotřebitelských sporů, které jsou vytvořeny samotnými spotřebitelskými organizacemi či firmami pro své vlastní klienty a členy.

3 Pro více informací o aktuálních trendech autoři doporučují nově publikovanou knihu - . V té jsou obsaženy pasáže ke všem regionům světa a vedle toho i jednotlivým iniciativám a problémům. Wahab, M.S.A.W., Katsh, E. A Rainey D.: *Online Dispute Resolution: theory and practice*. Eleven: Hague, 2012.

4 ADR.EU online zdroj. Dostupný z: <http://www.adr.eu>

48 MIKVA, Abner J. For Whom Judges Write. 61 S. Cal. L. Rev. 1987-1988, s. 1365.